

Nr 68

Utlåtande i anledning av motioner angående försäljningen av giftiga växter.

Andra lagutskottet har i ett sammanhang behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 875 av fröken *Stenberg* och II: 1023 av fru *Mogård m. fl.*, i vilka hemställts »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att sådana åtgärder vidtages att 17 § giftförordningen kan gälla även vid försäljning av giftiga växter»; samt

2) de likalydande motionerna I: 993 av herr *Svanström* och II: 1019 av fru *Jonäng*, i vilka hemställts »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att initiativ tages till giftdeklaration av växter».

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från socialstyrelsen och giftnämnden.

Gällande bestämmelser

I giftförordningen den 14 december 1962 lämnas vissa föreskrifter om tillverkning, användning, införsel, handel och hantering av gifter och andra hälsofarliga varor. I 17 § föreskrivs att hälsofarlig vara vid utlämnandet från försäljningsställe skall vara märkt på sådant sätt att riskerna för förgiftning eller annan skada genom varan i möjligaste mån begränsas. Med hälsofarlig vara förstås i förordningen varje ämne eller beredning som med hänsyn till varans egenskaper och användning kan befaras förorsaka död, sjukdom eller kroppsskada hos människor. Det åligger giftnämnden att låta upprätta och kungöra vägledande förteckningar över ämnen som faller inom giftförordningens tillämpningsområde.

Genom anknytningen till begreppen »ämne» och »beredning» har giftförordningens tillämplighet i princip inskränkts till kemiska substanser. Rena naturprodukter som preparerats genom torkning, malning eller på annat sätt torde i vissa fall också bli omfattade av förordningen. Levande växter och delar av sådana växter — liksom levande djur — som innehåller gift faller däremot utanför förordningens tillämpningsområde.

Motionerna

I *motionerna I: 875* och *II: 1023* framhålls att det är angeläget att undvika förgiftningsolyckor orsakade av bl. a. giftiga växter. Aktioner för att upp-

lysa allmänheten om förgiftningsriskerna har enligt motionärerna inte visat tillfredsställande effekt. De anser att krukväxter, trädgårdsväxter och frön vid utlämnandet från försäljningsställe bör etiketteras med tydlig påskrift som anger riskerna vid förgiftning. 17 § i giftförordningen bör utvidgas att omfatta även dessa varor.

I *motionerna I: 993* och *II: 1019* uttalas att allmänheten utan några formaliteter och utan några restriktioner kan köpa starka gifter från plantskolorna i landet. Enligt motionärerna borde giftiga växter vid försäljning eller utställning åtföljas av en deklARATION om den fara som förtäring av frukterna eller andra växtdelar kan medföra. Likaså borde alla giftiga växter förses med en lättfattlig upplysning om giftighetsgraden i trädgårdskataloger o. d.

Giftinformationsecentralens statistik, m. m.

Giftinformationscentralens material omfattar sedan år 1962 5 026 förfrågningar på växter. Av dessa gällde ca 1 000 blomvatten utan att förgiftningsfall uppkommit. I övrigt omfattade förfrågningarna bl. a. liljekonvalj i 216 fall, trybär i 198 fall, gullregn i 168 fall, tibast i 53 fall och liguster i 20 fall. Sjukhusrapporter erhöles i 25 av samtliga dessa fall. Sådana rapporter föreligger också i 6 fall beträffande björnfloka, 4 fall beträffande druvfläder, några fall beträffande snöbär, 2 fall beträffande olvon och 1 fall beträffande kaprifol.

Centralens statistik från 1968 upptar i allt 1 501 förfrågningar på växter, varav 1 308 gällde barn. Förfrågningar, som återkom tre eller flera gånger, fördelade sig på följande växtgrupper:

<i>Svampar</i>		<i>Ljung</i>	3
Bolmörtskivling	3	Pelargonia	4
Murkla	4	Pensé	3
Svamp u.n.s.	17	Prästkrage	5
Vit flugsvamp	3	Påsklilja	4
		Ringblomma	5
<i>Blomvatten</i>		Rosor	11
Begonia	3	Tulpan	17
Blomskott	3	Tussilago	6
Blåsippa	4	Vitsippor	20
Brovallia	4		
Fikus	3	<i>Krukväxter (blommor)</i>	
Flitiga Lisa	12	Hyacint	7
Gullranka	4	Isbegonia	5
Gullviva	19	Pelargon	4
Hibiscus	5	S:t Paulia	4
Isbegonia	3		
Krasse	3	<i>Krukväxter (bär, frukter)</i>	
Krysanthemum	3	Korallbär	31
Liljekonvalj	23	Spansk peppar	40

<i>Krukväxter</i> (övriga växtdelar)		Tibast	4
Amaryllis	3	Vildvin	8
Clivia	3	<i>Trädgårdsväxter</i> (övriga växtdelar)	
Diffenbachia	5	Berberis	5
Fikus	5	Rabarber	4
Gullranka	17	Tulpan	15
Hibiscus	3	<i>Vilda växter</i> (blommor)	
Julkaktus	13	Liljekonvalj	5
Julstjärna	4	Prästkrage	4
Kaktus	5	Stormhatt	3
Krokus	4	Vitsippa	3
Murgroņa	3	<i>Vilda växter</i> (bär, frukter)	
Pelargon	5	Besksöta	8
Prickblad	4	Ekollon	3
<i>Trädgårdsväxter</i> (blommor)		Fläder	10
Berberis	34	Getrams	3
Brakved	6	Gullregn	20
Druvfläder	13	Järnek	9
Druvhyll	3	Kastanj	6
Gullrips	3	Liljekonvalj	37
Hagtorn	3	Måbär	4
Häggmispel	3	Olvon	11
Kaprifol	54	Okända bär	44
Krasse	7	Rönnbär	4
Luktärt	23	Skogstry	3
Lupin	9	Snöbär	62
Liguster	12	Stenbär	3
Mahonia	9	<i>Vilda växter</i> (övriga växtdelar)	
Oxbär	40	Björnfloka	4
Persikokärna	4	Gullregn	3
Rosenböner	9	Liljekonvalj	6
Rosentry	49	Maskros	4
Sibirisk ärtbuske	21		
Solros	4		

Vid en förfrågan från sjukvårdsförvaltningen i Göteborg till överläkarna vid samtliga 14 barnkliniker i Götaland angående antalet växtförgiftningar under åren 1968 och 1969 inkom svar från 12. Från Halmstad rapporterades ett fall av solaninförgiftning (potatisbär) med allvarliga förgiftningssymtom. I övrigt tycktes det inte ha förekommit ett enda fall där barnet haft symtom av förtäring av bär eller växtdelar under åren 1968 och 1969. Vid nästan samtliga sjukhus hade man polikliniska fall av växtförtäring där det dock många gånger var oklart om barnet verkligen fått något i sig men där man för säkerhets skull givit kräkmedel eller gjort magsköljning. Av dessa hade 12 ätit gullregnsbaljor, fyra druckit liljekonvaljvatten, tre ätit svamp, tre kaprifol, en buxbom, en rosentry, en pelargonium, en tibast, en korallbär, en ärta av sibirisk ärtväxt — samtliga utan att bli sjuka.

Från barnkliniken i Lund redovisas i en undersökning från 1954 som omfattade en 10-årsperiod 127 fall av förgiftningar, varav endast 5 var växtförgiftningar. Vid barnsjukhuset i Malmö omhändertogs under åren 1965—1967 864 förgiftningsfall, varav 35 (4 procent) hade orsakats av växter. Av dessa visade 29 inga förgiftningssymtom, 4 lätta och 2 svåra symtom.

Remissyttrandena

Socialstyrelsen har till sitt yttrande fogat yttranden från dels medlemmen av styrelsen vetenskapliga råd i toxikologi professor Bo Holmstedt, dels poliklinikläkaren Erik Rabo, sjukvårdsförvaltningen i Göteborg, dels ock giftinformationscentralen.

Professor Bo Holmstedt framhåller i sitt yttrande att antalet förgiftningar med växter är mycket litet i jämförelse med förgiftningar med kemiskt-tekniska preparat men att växter som liljekonvalj, trybär, gullregn och tibast gett upphov till förgiftningar med tydliga symtom. Av naturliga skäl är det inte realistiskt att tänka sig en giftdeklaration på så vitt skilda växter. I stället föreslås tre andra åtgärder, nämligen 1) distribution av en plansch och en kortare skrift till hem och skolor att nyttjas av målsmän, lärare och elever, 2) upplysning till parkavdelningar att exempelvis gullregn och tibast inte skall placeras där barn kan tänkas leka samt 3) en realistiskt avfattad text på fröpåsar om växtdelars eventuella giftighet.

Poliklinikläkaren Erik Rabo anför också att växtförgiftningarna, som så gott som uteslutande drabbar barn, inte utgör något allvarligt medicinskt problem. De allvarligaste tillbudna brukar orsakas av gullregn, svamp och liljekonvaljvatten. Även om frön och växter hade varit giftdeklarerade vid försäljning, hade dessa förgiftningar inte kunnat undvikas, eftersom liljekonvaljen som regel plockas i naturen och ett gullregn som giftdeklareras vid försäljningen står kvar i trädgården utan giftmärke. Sammanfattningsvis anføres i yttrandet att problemet växtförgiftningar inte är stort och inte bör föranleda övedrivna byråkratiska ingripanden. En ändring av giftlagstiftningen är knappast motiverad. Däremot borde trädgårdskataloger innehålla upplysning om vilka växtdelar som kan vara giftiga och blomsteraffärerna möjligen disponera en plansch över de giftigaste rumsväxterna. Kommunerna borde också avstå från att plantera giftiga växter i parker och bostadsområden.

Giftinformationscentralen anför i sitt yttrande bl. a.

En överdriven uppfattning om faran av växtförgiftningar vid engångsföräring synes föreligga hos allmänheten. Den framgår av och underhålles förmodligen delvis också av talrika populärvetenskapliga artiklar i press och böcker.

En av anledningarna torde vara att man satt likhetstecken mellan förekomst av gift i växten och förgiftningsfara. För att en giftig växt ska innebära fara för barn bör den vara på speciellt sätt attraktiv. Så är *Digitalis-*

blomman och Stormhatten giftiga och visserligen vackra men lockar ändå inte barn till förtäring. Liljekonvalj, Gullregn och Tibast fyller däremot kraven både på giftighet och rätt typ av attraktivitet för att förgiftningsrisk ska finnas.

En annan anledning till att farhågorna upprätthållits torde vara bristande källkritik från de författare, som vidarebefordrat uppgifter. Så kan t. ex. ett mer än femtio år gammalt fall dragas fram gång efter annan på ett sådant sätt att läsaren inte märker att det härrör från gamla tider. Från början helt osäkra uppgifter, som sakna referens till detaljerad beskrivning, kan efter några citeringar godtagas som vederhäftiga av läsaren då ju referens dessutom vid den tidpunkten tillkommit. Diskussion sker inte tillräckligt ofta i belysning av erfarenheter från nutiden. Att gamla och ofta dåligt dokumenterade fall inte avvisas och ersättes med nyare beror delvis på att växtförgiftningarna är sparsamma. Ibland har generella slutsatser dragits där sådana inte varit berättigade. I en del fackartiklar kan drogen eller drogextraktet ha avsetts i stället för den levande växten när man beskrivit skadliga verkningar, men denna distinktion komma bort vid citering.

Ibland förskjuts också balansen ur förgiftningssynpunkt då ämnet dramatiseras med mycket gamla beskrivningar av hur gifter verkat hos avsiktligt förgiftade personer eller hur effekten blivit då växter oriktigt använts som läkemedel eller föda.

Sett från giftinformationscentralens infallsvinkel är hela kapitlet om växtförgiftningar ganska oskyldigt om man undantar svamparna. Det synes därför orealistiskt att använda den för svampar vedertagna giftighetsgraderingen och likaså giftförordningens system för märkning av hälsofarliga varor.

Med utgångspunkt från modern litteratur och från vår egen erfarenhet kan prydnadsväxterna inte betecknas som speciellt farliga. En bearbetning vore dock värdefull som service åt allmänheten. I så fall borde denna göras av kunnig fackman (biolog, kemist, apotekare), som kritiskt bedömde giftighet, praktisk farlighet samt andra subtila detaljer och gränsdragningar. Det torde vara orealistiskt att söka få fram förgiftningsrisken med en enkel beteckning eller gradering. Denna skulle bli osann. En förklarande textruta vore rimligare vid varje växt, som kan ge anledning till risk. Texten borde uppta karakteristiska detaljer, om vilka delar som är giftiga, under vilka betingelser växten är giftig för människa och för djur och speciella råd i anslutning till odling av växten.

Giftinformationscentralen är beredd att medverka till en sådan giftdeklaration genom uppföljning av hit ställda förfrågningar angående växtförgiftningstillbud i fortsättningen. Den kontinuerliga avsökningen av facklitteraturen beträffande förgiftningar som sker vid giftinformationscentralen infångar också växtfallen. Denna litteratur ställs givetvis till vederbörande fackmans disposition.

Man kan sålunda sammanfattningsvis säga att deklaration av växters giftighet gjord på ett realistiskt sätt av kunnig fackman utan överdrifter skulle vara en positiv åtgärd, men att faran inte är så stor att skyndsamt utredning kan anses motiverad. Enbart tillkomsten av en förordning som stadgar att växt måste vara giftdeklarerad för att få säljas skulle förmodligen inte vara av reellt värde, då risken skulle vara för stor att ovan diskuterade osäkra data skulle komma med som underlag.

För egen del anför *socialstyrelsen* att de i motionerna påtalade förgiftningsfallen inte utgör något allvarigare problem och att det inte förefaller påkallat att göra någon ändring i gällande giftlagstiftning. Frågan saknar dock inte intresse. Enligt styrelsens mening bör åtgärder vidtas i form av upplysning som riktar sig till hushåll, kommunala myndigheter — framför allt sådana som sysslar med kommunal parkplanering — trädgårdsarkitekter, frö- och blomsterhandlare, plantskolor och den obligatoriska skolan. Styrelsen uttalar att den snarast kommer att överväga hur en sådan upplysningskampanj skall drivas.

Giftnämnden konstaterar också att förgiftningsfaran genom växter torde vara begränsad i Sverige samt att det vetenskapliga underlaget för en realistisk riskinformation för närvarande är bristfälligt. Vid sådant förhållande synes det inte motiverat att införa någon form av författningsreglerat deklARATIONSVÅNG om växters giftighet och risker. Utan att ta ställning till på vilket sätt arbetet skulle finansieras ställer sig giftnämnden däremot positiv till tanken att man söker få fram ett lämpligt och lättillgängligt informationsmaterial avsett direkt för allmänheten, såväl då det gäller inhemska växter som vanligare utländska prydnadsväxter.

Utskottet

Förevarande motioner syftar till ökad upplysning om giftiga växter. I motionerna I: 875 och II: 1023 yrkas att föreskrifterna i 17 § giftförordningen om märkning av hälsofarlig vara skall göras tillämpliga på försäljning av giftiga växter. Som följd därav skulle krukväxter, trädgårdsväxter och frön vid utlämnandet från försäljningsställe förses med tydlig påskrift om riskerna för förgiftning eller annan skada. I motionerna I: 993 och II: 1019 föreslås att giftiga växter vid försäljning eller utställning bör åtföljas av en deklARATION om förgiftningsriskerna. Likaså föreslås att alla giftiga växter förses med lättfattlig upplysning om giftighetsgraden i trädgårdskataloger o. d.

Yttranden över motionerna har bl. a. avgivits av *socialstyrelsen*, giftinformationscentralen och giftnämnden. I samtliga yttranden uttalas att förgiftning genom växter inte utgör något allvarigare problem. Giftinformationscentralen anför att en överdriven uppfattning av faran av växtförgiftningar vid engångsförtäring synes föreligga. En av anledningarna sägs vara att man satt likhetstecken mellan förekomst av gift i växten och förgiftningsfaran. En annan anledning till att farhågorna upprätthållits förmodas vara bristande källkritik hos författare som vidarebefordrat uppgifter genom att citera gamla och ofta dåligt dokumenterade förgiftningsfall. Med utgångspunkt från modern litteratur och giftinformationscentralens erfarenheter hävdar centralen att prydnadsväxter inte kan betecknas som speciellt farliga.

Utskottet, som tagit del av giftinformationscentralens statistik och annan statistik över växtförgiftningar, delar remissinstansernas uppfattning att för-

giftningsfaran genom växter torde vara begränsad här i landet. Vid sådant förhållande anser utskottet att skäl saknas att införa någon form av författningsmässigt reglerat deklarationstvång om växters giftighet och risker vid dess hantering. En sakligt välunderbyggd information om giftiga växter framstår däremot, inte minst med hänsyn till barnfamiljerna, som en motiverad åtgärd. En sådan information bör omfatta såväl vilda som odlade växter och lämpligen rikta sig till hem och skolor, kommunala myndigheter, trädgårdsarkitekter, frö- och blomsterhandlare samt plantskolor. Utskottet har noterat att socialstyrelsen enligt uttalande i styrelsens yttrande avser att snarast överväga hur en sådan upplysningskampanj skall drivas. Då således den närmast ansvariga myndigheten redan har frågan aktuell, påkallas enligt utskottets mening inte för närvarande något initiativ från riksdagens sida.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,
att motionerna I: 875 och II: 1023 samt motionerna I: 993
och II: 1019 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 november 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Dahlberg (s), Hübinette (m), Österdahl (fp), Andreasson (cp) och Ivar Andersson (s);

från a n d r a kammaren: fröken Sandell (s), herrar Jönsson i Ingemarsgården (fp)*, Fredriksson (s), Göransson (s), Nilsson i Kalmar (s), fru Nilsson (cp), herrar Aldén (s) och Åkerlind (m).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.